

MIGRANTLAR VA ULARNING OILA A'ZOLARI HUQUQLARINI HIMOYASIGA OID XALQARO MEXANIZMLAR

Xasanov Xusniddin

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ommaviy huquq fakulteti 2-kurs

DHF yo'nalishi A patok talabasi

Anotatsiya: Migrantlar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish global boshqaruvning ustunlaridan biri bo'lib, unda xalqaro mexanizmlar asosiy rol o'ynaydi. Migrantlar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilishning ko'p qirrali manzarasini o'rganadi, xalqaro tashkilotlar va milliy institutlarning rolini o'rganadi, muayyan muammolarni hal qiladi va ushbu tashabbusning murakkabligini ko'rsatadigan amaliy tadqiqotlarni yoritadi.

Tayanch so'zlar: Xalqaro mexanizmlar, milliy mexanizmlar, migratsiya, BMT, qo'mita, maxsus organ, tashkilot, sud, hokimiyat, sog'liqni saqlash, sud, daxlsizlik, chegara, Ombudsman, agentliklar, departament, xalqaro jinoiy sud. qurol, yordam, , nazorat.

Odamlar azaldan bir joydan ikkinchi joyga ko'chib kelishgan. Kimdir yaxshi ish izlash, ta'lim olish, iqtisodiy manfaatlar yoki oilasi bilan birga bo'lish maqsadida ko'chib borsa, yana kimdir mojarolardan, huquqbuzarliklardan qochishga majbur. Bular tashqari iqlim o'zgarishi, tabiiy ofatlar yoki boshqa ekologik xususiyatdagi omillar natijasida boshqa joylarga ketishi kuzatilmoqda. Ko'pgina kishilar uchun migratsiya ijobiy holat va boylik orttirish tajribasi hisoblansa, boshqa guruh kishilari uchun migratsiya jarayoni tahqirlash, eksplutatsiya va inson huquqlarining ko'p sonli buzilishlari bilan birga kechadi. Dunyoda umum e'tirof etilgan normalar bilan mustahkamlangan inson huquq va erkinliklarini tan olish, himoya qilish hamda ta'minlash mustahkam huquqiy davlatdan rivojlangan faol fuqarolik jamiyatini barpo etishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Ushbu xalqaro standartlar qatorida migrantlarning harakatlanish erkinligi, yashash joyini tanlash, boshpana olish kabi iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, fuqarolik va siyosiy huquqlari muhim o'rin egallaydi.

Aholini yer shari mintaqalari bo'ylab ko'chib yurishi bilan bog'liq bo'lgan migratsiya hodisasi xalqaro hamkorlikning mustahkamlanishi va takomillashtirilishi kerak bo'lgan sohalardan bo'lib, uning bugungi kundagi miqyosi va dinamikasi

davlatlar hamkorligini, o'zaro muvofiqlashtirilgan qonunlar qabul qilinishini, uni boshqarishning samarali yo'llari birgalikda axtarib topilishini taqazo qiladi. "migratsiya" so'zi lotincha migro so'zidan olingan bo'lib "o'taman", ko'chaman " degan ma'nolarni anglatadi. Migratsiyaning umumiy xususiyati aholining doimiy ko'chishida namoyon bo'ladi. Tashqi ya'ni xalqaro migratsiya davlat chegarasini kesib o'tish orqali amalga oshiriladi. Zeroki, nazorat qilinmaydigan migratsiya jarayonlari noxush oqibatlariga olib kelishi mumkinligi yangi tarixda o'z tasdig'ini topgan bo'lib, undan nafaqat ayrim insonlar jabr ko'radi, nafaqat muayyan davlatlar va xalqlar uchun ham kutilmagan oqibatlariga olib kelishi isbotlangan.

A.. Ahiezerning fikricha: " Barqaror ommaviy migratsiya o'z ahamiyatiga ko'ra yashash manzilini vaqtincha yoki doimiyga o'zgartirilishi orqali aholi muayyan guruhlari qadriyatlarini ro'yobga chiqarishga qaratilgan faoliyat bo'lib, odamlar turmush tarzi o'zgarib borishi elementlaridan sanaladi. Aholini hokimiyat organlari tomonidan bosim o'tkazib ko'chirib yuborilishi ham migratsiya sanaladi. Migratsiyaning jamiyatdagi o'rni va ahamiyati shu darajada o'zgarishi mumkinki, hatto mazkur jamiyatning o'zi migratsiya mahsuli sanalishi mumkin (masalan, Amerika Qo'shma Shtatlari, jahondagi boshqa ayrim mamlakatlar aholi migratsiyasi natijasida shakllangan va rivojlangandir. Shunga qaramasdan, migratsiya jamiyatning muhim muamosi, uning o'zgarish shart-sharoiti, natijasi, oshkora yoki yashirin jarayonlar oqibatidan iboratdir".

Aholi migratsiyasi haqida so'z yuritilganida ayrim fuqaro yoki yaxlit oilaning bir hududdan boshqa hududga ko'chib o'tilishi nazarda tutiladi. Davlat va mamlakatlarda, yer shari mintaqalariga nisbatan olganda ichki (bir mamlakat hududi doirasida) va tashqi (bir davlat hududidan boshqa mamlakat hududiga ko'chib o'tish bilan bog'liq) migratsiya jarayonlari o'zaro farqlanadi. Migratsiya tufayli mamlakat ichkarisidagi aholi zich joylashgan hududlardan yangi o'zlashtirilayotgan hududlarga, ish kuchi ortiqcha mamlakatlardan mehnat resurslariga talab kuchli bo'lgan hududlarga qayta taqsimlash, demografik vaziyatlarni boshqarish va barqarorlashtirish, mehnat resurslaridan maqsadga muvofiq va oqilona foydalanish imkoni tug'iladi.

BMT iqtisodiy va ijtimoiy ishlar departamenti(UNDESA) ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda dunyo aholisining uch foizidan ortig'i muhojirlardir, bu 280,6 million kishini tashkil etadi. Muhojirlar soni bo'yicha jahon reytingida birinchi o'rinini AQSH egallaydi, uning hududida 46,6 million muhojir bor. Ikkinchi o'rinda Germaniya turadi, u yerda muhojirlar soni 15,6 million kishiga yetadi. Uchinchi o'rinda Saudiya Arabistoni 13,0 million kishi. Keyingi o'rinlarda Rossiya

Federatsiyasi – 11,6 million, Buyuk Britaniya – 9,3 million, Fransiya – 8,5 million, BAA – 8,4 million, Kanada – 8,0 million, Avstraliya – 7,6 million va Ispaniyada – 6,8 million kishini tashkil etadi.

Xalqaro migratsiya, o'zining kelib chiqishi mansub bo'lgan yoki odatda yashaydigan mamlakati hisoblangan davlatni boshqa davlatda doimiy yoki vaqtincha yashash maqsadida tark etadigan shaxslarning harakatlanishi sifatida baholanadi.

Turist, migrant va qochoqlarning o'zaro farqlari nimadan iborat?

Migratsiya xalqaro tashkiloti (MXT) ta'rifiga ko'ra, migrant bu- shaxsning yuridik maqomi bo'lib, o'z xohishiga ko'ra yoki majburan ko'chishi, ko'chish sabablari yoki boshqa yerda bo'lish davomiyligidan qat'iy nazar davlat chegarasidan o'tayotgan va o'zining odatdagi yashash joyini tark etgan shaxsdir.

Mehnat migranti deganda- o'zi fuqarosi bo'lmagan chet davlatda haq to'lanadigan faoliyat bilan shug'ullanuvchi, shug'ullanayotgan yoki shug'ullangan shaxs tushuniladi. Mehnat migranti o'zi ishlayotgan davlatga soliq to'laydi.

Quyidagilar Mehnat migrant hisoblanmaydi:

- 1) O'zi fuqarosi bo'lmagan davlatda ishlayotgan xalqaro tashkilotlar xodimlari, tadbirkorlar, investorlar;
- 2) Qisqa muddatga xorijga chiqib ketgan erkin kasb vakillari, san'atkorlar, ta'lim olayotganlar, stajyorlar.

Migrant turlari -uyushgan (tartibga solinadigan), ya'ni "aholi va ishchi kuchini oqilona qayta taqsimlash maqsadida davlat yoki jamoat organlari ishtiroki va ko'magida amalga oshiriladigan, - uyushmagan (tartibsiz, individual), ya'ni "hech qanday muassasa va organlarning tashkiliy va moddiy yordamisiz migrantlarning kuchi va vositalari bilan amalga oshiriladigan".

Migratsiya turlari- doimiy yoki qaytarib bo'lmaydigan; - vaqtinchalik (mavsumiy, tebranuvchan):

Mavsumiy migratsiya – migrantlarning yillik (mavsumiy) hududiy harakati hisoblanadi. Qoidaga ko'ra migratsiyaning bu turi ishning mavsumiy ko'payishi davri uchun qo'shimcha jalb qilinishi kerak bo'lgan muayyan sohani ishchi kuchi ta'minlanish zarurati bilan bog'liq. Ba'zan mavsumiy migratsiya o'qish, davolanish va dam olish uchun sayohatlarni o'z ichiga oladi.

Tebranuvchi migratsiya deganda aholining bir joydan ikkinchisiga ish yoki o'qish uchun muntazam ravishda ko'chishi tushiniladi. Tebranuvchi (mayatnik) migratsiya, ayniqsa, tutash hududlar aholisini o'ziga jalb qilish markazi bo'lgan yirik shaharlar uchun xosdir.

Tashqi migratsiya- bu odamlarning davlat chegarasini kesib o'tishi, asosan doimiy yashash joyining o'zgarishi bilan bog'liq. Tashqi migratsiya ba'zan xalqaro migratsiya deb ham ataladi. Qoida tariqasida, u ikkita oqim bilan ifodalanadi: emigratsiya va immigratsiya. Emigratsiya – doimiy yoki vaqtincha yashash uchun bir mamlakatdan boshqasiga ketish. Immigratsiya – bu doimiy yoki vaqtinchalik yashash uchun mamlakatga kirish.

Emigratsiyani tartibga solish. Emigratsiya siyosatining asosini ishchining mamlakatdan chiqib ketishi, uning xorijda bo'lishi va vataniga qaytishi bilan bog'liq bo'lgan reemigratsiya siklining to'liq uchta fazasi tartibga solish tashkil qiladi. Xalqaro mehnat tashkilotining ma'lumotiga ko'ra, emigratsiya siyosati ishsizlikni qisqartirishga, eksport- import operatsiyalarini balanslashtirish uchun valyuta o'tkazmalarining kirib kelishiga, mehnat migrantiga xorijda munosib turmush darajasini ta'minlashga, migrantning xorijda o'zlashtirgan kasb va ta'limining o'z vataniga qaytib kelgan talabga moslashtirishga yo'naltirilgan bo'ladi.

Mehnat immigratsiyasini tartibga solish. Aksariyat ishchi kuchini qabul qiluvchi mamlakatlar immigratsiyani tartibga solishda selektiv usuldan foydalanadilar. Bunday usulning mohiyatini davlatning mamlakat uchun zarur bo'lgan bir qator kategoriyadagi ishchilarning kirib kelishiga qarshilik ko'rsatmasligi, qolganlarning esa, kirib kelishiga to'sqinlik qilishi bilan izoxlash mumkin. Qabul qiluvchi mamlakat tilini biluvchi yuqori malakali migrantlar darhol mamlakatning nettosoliq to'lovchisiga aylanadilar. Bunday siyosatdan AQSh, Kanada, Buyuk Britaniya kabi boy mamlakatlar ko'p foydalanadilar.

Immigratsini tartibga solish, jalb qilinishi Afzal ko'riladigan immigrantlarning ro'yhati turli mamlakatlarda turlicha bo'lsada, odatda ular quyidagi kategoriyalarga tegishli bo'ladi:

- 1) Qurilish, qishloq va uy xo'jaligi, mavsumiy kabi og'ir, zararli, kir va malakasiz ishlarni minimal ish haqi evaziga bajarishga tayyor bo'lgan ishchilar;
- 2) Dasturchilar, ixtisoslashgan mutaxassislar kabi yangi va istiqbolli tarmoqlar uchun mutaxassislar;
- 3) Olmos kesuvchilar, sur'at restavratorelari, shifokorlar, davolashning noan'anaviy usullarini qo'llovchi noyob kasb vakillari;
- 4) Musiqachilar, artistlar, olimlar sportchilar kabi jahonga tanilgan mutaxassislar;
- 5) Ishchi kuchini qabul qiluvchi mamlakatga o'z faoliyatini ko'chirib o'tkazuvchi, investitsiya kirituvchi va yangi ish o'rinlarini yaratuvchi yirik ishbiarmonlar.

Reemigratsiyani tartibga solish. Mamlakatdagi ishsizlikning asosiy sababini mamlakatga kirib kelayotgan katta miqdordagi immigrantlarga bog'lovchi kasaba uyushmalari tomonidan bosimning ortishi tufayli aksariyat g'arb mamlakatlari 1970 yildan boshlab immigrantlarni o'z vatanlariga qaytib borishga rag'batlantiruvchi dasturlarni ishlab chiqa boshlanadilar.

Migratsiyani xalqaro-huquqiy tartibga solish kompleks xususiyatiga ega bo'lib, qabul qiluvchi davlatlarning hududida amalga oshiriladi, bu esa uni milliy-huquqiy asoslar bilan hamohanglikda olib borilishni belgilab beradi.

Zamonaviy xalqaro huquqda migratsiyaning turli shakllarini tartibga soluvchi norma va prinsiplar kodifikatsiyalashgan universal shartnoma hali mavjud emas. Hozirda migratsiyani tartibga solish inson huquqlari bo'yicha xalqaro huquq va xalqaro huquq va xalqaro iqtisodiy huquq bilan uzviy aloqada ekanligini ta'kidlash lozim.

Inson huquqlari bo'yicha xalqaro huquq migrantlarning huquqlari, majburiyatlari va kafolatlari jamlanmasi bo'lmish ularning xalqaro-huquqiy maqomini, shuningdek boshpana izlayotgan shaxslar, qochoqlar va mehnatkash-migrantlarning mamlakatda bo'lmish rejimini tartibga soladi.

Xalqaro iqtisodiy huquq esa mehnat resurslarini o'zaro ayriboshlashni o'z ichiga oluvchi xalqaro iqtisodiy tashkilotlar doirasida integratsiya shakllari bilan bog'liq munosabatlarni tartibga soladi. Bugungi kunda mehnat migratsiyasini xalqaro-huquqiy tartibga solish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda :

- Mehnatkash-migrantlar huquqlarining univerval darajada xalqaro-huquqiy himoyasini ta'minlash;

- Mintaqaviy integratsiya tashkilotlari doirasida ishchilarning harakatlanishini huquqiy tartibga solish.

Xalqaro-huquqiy hujjatlar: - Fuqaroviy va siyosaviy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt, 12- moddasi (1966 y.);

-Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari to'g'risidagi paktning 6-moddasi (1966 y.);

-Xalqaro mehnat tashkilotining 97-sonli Mehnatkash-migrantlar to'g'risidagi konvensiyasi (1949 y.);

-Barcha mehnatkash migrantlar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiyasi (1990 y.);

-BMT Bosh Assambleyasining 40/144 rezolyutsiyasi (1985 yil).

Barcha mehnatkash migrantlar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya. Konvensiya barcha ishchi-migrantlar va

ularning oila a'zolariga hech qanday farqlashlardan, ya'ni jinsi, irqi, terisining rangi, tili, diniy e'tiqodi, siyosiy yoki boshqa qarashlari, milliy, etnik va ijtimoiy kelib chiqishi, fuqaroligi, yoshi, iqtisodiy, mulkiy, oilaviy va tabaqaviy holati yoki har qanday belgilardan qat'iy nazar qo'llaniladi. Konvensiya ishchi-migrantlar va ular oila a'zolari migratsiyasining butun jarayoni davomida qo'llaniladi.

Konvensiya quyidagilarga tatbiq etilmaydi:

- a) Xalqaro tashkilotlarining xizmatchilariga;
- b) davlat tomonidan o'zining hududidan tashqarida rasmiy vazifalarni bajarish uchun yollangan shaxslar;
- c) davlatlarining hududidan tashqarida davlat tomonidan yoki uning nomidan yollangan hamda turli hamkorlik dasturlarini amalga oshirishda ishtirok etuvchi shaxslar;
- d) kelib chiqishi mansub bo'lgan davlatdan tashqarida yashayotgan investorlar;
- e) qochoqlar va apatridlar;
- f) ta'lim oluvchilar va amaliyotlar;
- g) dengizchilar va qabul qiluvchi davlatda yollanib mehnat faoliyatini olib borish uchun ruxsatnomaga ega bo'lmagan qirg'oqbo'yi statsionar qurilmalarda ishlayotgan ishchilar.

Konvensiyada “mehnatkash – migrant” tushunchasining ta'rifida ularning qabul qiluvchi davlat hududida qonuniy ravishda bo'lishi zarurligiga oid biror bir qoida mavjud emas. Shunga ko'ra, ushbu Konvensiyaning 2-moddasida mustahkamlangan ta'rif mehnat faoliyatini qonuniy asoslarda olib borayotgan mehnatkash-migrantlarga nisbatan ham, shuningdek noqonuniy holatda bo'lib ishlayotgan shaxslar uchun ham taalluqli hisoblanadi. Yollanib ishlaydigan davlat qonunchiligi va xalqaro shartnomalarga muvofiq mamlakatga kirish, unda bo'lish va haq to'lanadigan faoliyat bilan shug'ullanish uchun ruxsatnomasi bo'lgan “hujjatlari mavjud bo'lgan yoki doimiy maqomga ega bo'lgan”; agar bunday shartlarga rioya qilinmasa “hujjatlari mavjud bo'lmagan yoki doimiy maqomga ega bo'lmagan” mehnatkash-migrantlar kabi turlarga bo'linadi. Noqonuniy migratsiya jarayonlari tartibga soluvchi aksariyat xalqaro-huquqiy hujjatlarda “noqonuniy mehnat migranti” tushunchasining ta'rifi berilmagan bo'lsada, **XMT** ning 97-sonli va 143-sonli konvensiyalari, shuningdek **BMT** ning 1990 yilgi Xalqaro konvensiyada noqonuniy mehnat migratsiyasini oldini olish va uni taqiqlashga qaratilgan qoidalarni nazarda tutuvchi moddalar mavjud.

Barcha mehnatkash migrantlar va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya

- ham qonuniy, ham noqonuniy ishchi-migrantlar va ular oila a'zolarining huquqlarini ko'zda tutadi;

- ishchi – migrantlarni jamoaviy tarzda chiqarib yuborishni yoki ularning shaxsini tasdiqlovchi hujjatlari, ishlash uchun ruhsatnomasi, pasportini yo'q qilib yuborishni ta'qiqlaydi

- ishchi-migrantlarga mazkur mamkakat fuqarolariga berilgan hajmda rag'batlantirish, ijtimoiy nafaqa va tibbiy yordam olish, kasaba uyushmalariga a'zo bo'lish yoki uning yig'ilishlarida qatnashish, mehnat bitimi tugaganidan so'ng ish haqlarini, omonatlari va shaxsiy buyumlarini olib chiqib ketish huquqini taqdim etadi;

- ishchi-migrantlarining farzandlari uchun tug'ilish va fuqarolikni ro'yhatga olish, shuningdek ta'lim olish imkoniyatini kafolatlaydi.

Shuningdek konvensiyada mehnatkash migrantlarining oila a'zolari deganda ular bilan nikohda yoki qo'llanilayotgan huquqqa muvofiq nikohga tenglashtirilgan munosabatlarda bo'lgan shaxslar, shuningdek ularning qaramog'ida bo'lgan bolalari va qo'llanilayotgan qonunchilikka, tegishli davlatlar o'rtasidagi ikki yoki ko'p tomonlama shartnomalarga muvofiq oila a'zolari sifatida tan olinadigan boshqa shaxslar tushiniladi. Barcha migrantlar va ular oila a'zolarining huquqlarini himoya qilish to'g'risida xalqaro konvensiya bolalarni himoya qilishni, shu jumladan tug'ilganlikni ro'yhatga olish(29-modda) va ta'lim (30-modda) masalalarini ko'zda tutuvchi aniq qoidalarni belgilaydi. Konvensiyada shunday holat ko'zda tutilganki, unga ko'ra, agar ishchi-migrant ozodlikdan mahrum qilinsa, uni tutib turuvchi davlat uning xotini va voyaga yetmagan bolalari uchun vujudga keladigan muammolarga e'tibor qaratishi shart. (17-modda, 6-band). Barcha ishchi migrantlar va ularning oila a'zolari shaxsini tasdiqlovchi hujjatlarini noqonuniy musodara qilinishi va yo'qotilishidan himoyalani, jamoaviy tarzda chiqarib yuborilish huquqidan foydalanadi hamda konsullik himoyasi va yordamidan foydalanish huquqiga ega bo'lishadi.

Migratsiya bo'yicha xalqaro tashkilot (MXT) 1951 yil 5 dekabrda tuzilgan.MXT faoliyatining huquqiy asosi 1953 yil 19 oktyabrda Brusselda qabul qilingan MXT Konstitutsiyasi hisoblanadi. Insoniy va tartibli migratsiya migrantlar va jamiyatga foyda keltiradi degan prinsipga tayangan holda, MXT migratsiya bo'yicha yetakchi xalqaro tashkilot sifatida uning faoliyati migratsiyani boshqarishning o'sib borayotgan tezkor vazifalarini qondirishga ko'maklashishga,

migratsiya orqali ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga, inson qadri-qimmatini va migrantlarning farovonligiga ko'maklashishga yo'naltirilgan. Migratsiya bo'yicha xalqaro tashkilot vazifalari ko'proq operativ xususiyatga ega. MXT Konstitutsiyasi huquqiy himoyani ta'minlash bo'yicha mandatni nazarda tutmaydi.

Tashqi mehnat faoliyati (tashqi mehnat migratsiyasi) bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar: O'zbekiston Respublikasining "Aholi bandligi to'g'risida" gi qonuni, O'zbekiston Respublikasining "Xususiy bandlik agentliklari to'g'risida" gi qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining vaqtinchalik mehnat transportida chiqish vaqtida xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi xuzuridagi Tashqi mehnat migratsiyasi Agentligining vakolatlarini ochish to'g'risida" gi qarori.

Statistik ma'lumotlar. 2022 yil 1 aprel holatiga ko'ra, mamlakat tashqarisidagi O'zbekiston mehnat muhojirlari soni 2,4 mln. Ulardan 76 foizini erkaklar va 24 foizini ayollar tashkil etadi. Bugungi kunda muhojirlarning aksariyati 51,6 foizi qurilish, 12,3 foizi qishloq xo'jaligi, 9,2 foizi sanoat, 8,5 foizi savdo va boshqalar kabi sohalarda ishlab kelmoqda. Jahon banki tomonidan "O'zbekiston fuqarolarini tinglab" loyihasi doirasida o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, mehnat muhojirlari bilan uy xo'jaliklarining ulushi bugungi kunda 2019 yil darajasiga ko'tarildi, ya'ni 20 foizini tashkil tashkil etdi, bu deyarli xar beshinchi oilada mehnat muhojirining mavjudligini tasdiqlaydi. 2021 yilda O'zbekistonda pul o'tkazmalari hajmi 8,1 mlrd. AQSH dollarini tashkil etdi, shundan 5,7 mlrd. AQSH dollari (ya'ni 70 foiz) Rossiya Federatsiyasidan kelib tushdi va har bir mehnat muhojiri uchun oylik pul o'tkazmalari miqdori 453 AQSH dollarni tashkil etdi. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2021 yilda aholining umumiy daromadlari tarkibida pul o'tkazmalarining ulushi 16,6 foizini tashkil etib, bu daromad manbalarining oila uchun, ayniqsa, iqtisodiyotning rasmiy sektorida ish bilan band bo'lmagan qishloq joylarda ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Migratsiya huquqi. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik/ So'zboshi muallifi va mas'ul muxarrir akademik A.X.Saidov. – Toshkent: "Lesson press", 2022. -320 b.

Foydalanilgan internet manbaalari:

1. <https://www.gazeta.uz/oz/2021/11/19/money-transfers/>
2. <https://library-tsul.uz>